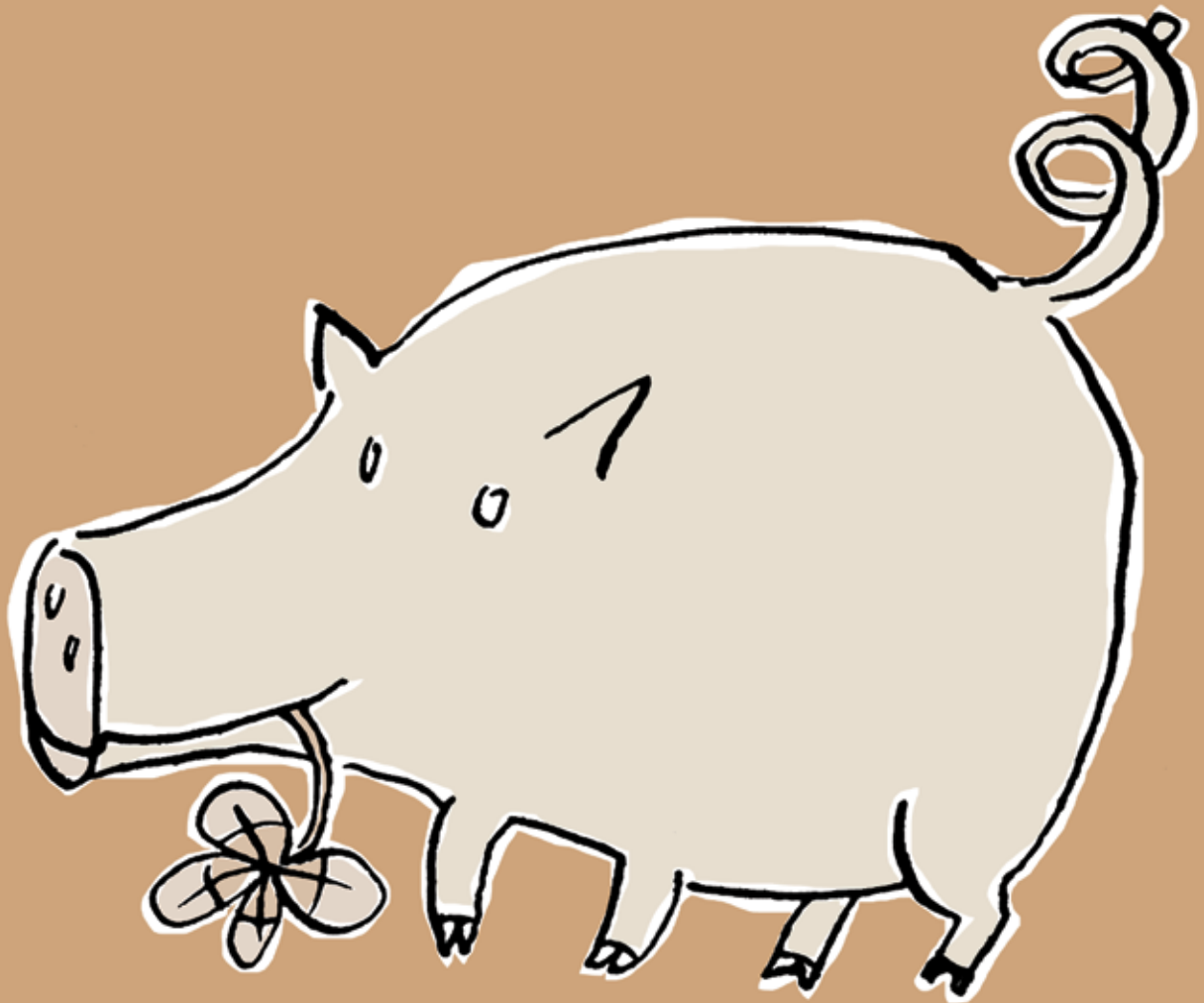

Tárgyak, eszközök használata a különböző kultúrákban

D1

Hétköznapi tárgyak

Nézzétek meg az alábbi tárgyakat, és próbáljátok meg kitalálni, meghatározni az adott tárgy funkcióját: mi lehet az, mire és mikor, milyen alkalomból használhatják.

1. kép

2. kép

3. kép

4. kép

5. kép

6. kép

D2

Szagrális tárgyak

Tanulmányozzátok a képeket, majd találjátok ki, mit láttok a képen, mire való, mire lehet használni, van-e rajta ismerős tárgy. Vajon lehet-e vallási, szagrális szerepük?

7. kép

8. kép

9. kép

10. kép

D3

Mi mire való?

Az előző mellékletben szereplő négy kép tanulmányozása alapján töltsétek ki a táblázat megfelelő részeit!

Fotó	Mi?	Hol lehet?	Mire való?
7.			
8.			
9.			
10.			

D4

Mi van a fotókon?

Olvassátok el a fotókhoz tartó ismertetőket, majd vessétek össze tippjeiteket és a képaláírásokat.

Beszélgétek meg, mi alapján próbáltátok kitalálni, mi szerepel a fotókon, mire való, és vajon miért nem sikerült mindig kitalálni, mi micsoda. Azt is gondoljátok át, változhat-e egy tárgy funkciója a különböző kultúrákban; miért nem tudhatjuk sokszor, hogy mit mire használnak saját környezetében, illetve hogy ugyanazt másra használják.

Hétköznapi tárgyak

1 kép: Ajaktányér

Etiópia déli részén a surma, illetve mursi népcsoportok hölgytagjai ilyen ajaktányért hordanak.

Több funkciója is van. Jelzi például, hogy az illető nő milyen idős, gazdag vagy köztisztelőben álló személy. Ezek persze összefüggenek. Az ajaktányér nagysága a korról nagyobbodhat, ami gyakran együtt jár a nagyobb vagyon és tisztelet kivívásával is.

Ez a viselet nem egyes napokra, ünnepekre jellemző, hanem gyakran hordják a nők és lányok a hétköznapi napokon is. A viselését megelőző időszakban, az első ajaktányér felvétele előtt a lányoknak különböző ismereteket kell elsajátítaniuk, és az alsó ajkak megmetszése egy rítus keretében történik. Ezután fokozatosan, lassan nyújtják az ajkat, hogy könnyebb, elviselhetőbb legyen majd a tányér viselete.

Bármilyen furcsán hangzik, ők maguk azt állítják, hogy meg lehet szokni a viselését, sőt még szépnek is tartják ezt a számunkra elképzelhetetlen viseletet, amit mi legfeljebb poháralátétnek vagy lakásdísznek használnánk.

2. kép: Teherhordó karika

Ezt a karikát egy tanzániai asszony viselte a fején a Kilimandzsáró hegyvidékén, mikor nagyobb, súlyosabb terhet kellett vinnie. Több is van neki belőle, kisebb és nagyobb méretűek egyaránt, ahogy sok más asszonynak is. A kisebbeket sokszor fiatal lányok, gyerekek viselik, akik segítenek a munkában szüleiknek, de olyan is előfordul, hogy férfiak használják.

Kelet-Afrikában ilyen karikákat tesznek a fejre, amire aztán a teher kerül. Banánlevélből fonják, sodorják össze jó sűrűre, ugyanakkor azonban elég rugalmas, és a természetes anyag lehetővé teszi, hogy amikor a teher rákerül, ne nyomja a fejet elviselhetetlenül. A kialakítása lehetővé teszi, hogy a fejre tett tárgy nem esik le. Ez a látszólag semmire nem (vagy egész másra) használható karika így nagy szolgálatot tehet tulajdonosának.

3. kép: Habverő

Ezen a képen egy egyszerű konyhai eszköz látható, ami nagyon hasonlít a mi habverőnkhez, de csak két ága van. Tanzániában és Kenyában ilyen habverő segítségével habosítanak, sűrítnek valamit, vagy verik fel a tojást. A pálcát két kezükbe fogva gyors, sodró mozdulatokkal vagy egy kézzel dolgoznak. Hasonló eredményt lehet elérni vele, mint az általunk ismert habverőkkel. Van háromágú testvére is, de többnyire ezt a fajtát használják.

4. kép: Kókuszreszelő

Ez a ránézésre székfélének tűnő eszköz egy kókuszreszelő. Kelet-Afrika minden országában (Kenya, Tanzánia, Uganda) és más országokban, más földrészen is használnak hasonló eszközt a friss kókusz feldolgozására.

Az sem járt túl messze a valóságtól, aki ülőalkalmatosságnak gondolta, mert valóban egy ülőkérő van szó tulajdonképpen, aminek az egyik végén egy ráerősített, recés szélű fémlap, egy reszelő található. A közepére kell ülni, és a félbevágott friss kókuszt tekerő mozdulatokkal lereszelni. Így kényelmesebb a munka, már csak egy edényt ne felejtünk el a reszelő alá tenni a lehulló kókuszreszeléknek.

5. kép: Fogtisztító pálca

Ez tulajdonképpen a fogkefe egy változata Etiópiából, de más afrikai országokban és a világon máshol is használják változatait. Puha fából, ágakból készül, és ahol nem ismert a modern fogkefe, vagy nem tudják megvenni, ott ez tölti be a szerepét.

A fogakat alulról felfelé dörzsölgetve végzi el a tisztító munkát és védi tulajdonosát a fogbetegségektől. Létezik olyan változata, amelyiknek a vége ecetszerű, ezzel felváltva is gyakran használják. Ahogy a mi fogkeféink, úgy ez is kopik, és cseréire szorul időnként. Sokan készítenek ilyen fogkefét, akiknek egyik megélhetési forrása, hogy az utcán árulják.

6. kép: Seprű

Az ilyen seprűfélék éppúgy a háziasszonyok, alkalmazottak segédeszközei Kelet-Afrikában, mint nálunk a cirokseprű vagy a partvis. Vékony, rostos növényi szálaból (szizál, banánlevél, rost) vagy cirokszerű növényből készül. Használatához le kell hajolni, de kitűnően alkalmas belső és külső takarításhoz. Különösen az udvari, ház körüli rész tehető tisztává, széppé vele. Amikor elkopik, jöhet a következő, amit vagy maga, vagy valamelyik családtag készít el, vagy manapság már inkább piacon, utcán lehet megvenni árusoktól, illetve vándorló árusok is kínálják.

Szagrális (vagy kettős funkciójú tárgyak)

7. kép: Szellemriasztó kövek

Néhány hétköznapi kő és egy hosszúkás fadarab megfelelő elhelyezéssel olyan mágikus erejű tárgygyá, tárgycsoporttá léphet elő, amely elriasztja az ártó szándékú, hívatlan látogatókat: a veteményt megtámadó madarakat vagy egyéb állatokat és az ártó szellemeket. A kép egy kenyai farmon készült; a tárgyakat egy kikuyu öregember helyezte el saját veteményében, miközben imákat mormolt, segítséget kérve a termés és ezáltal a család jólétéhez, védelméhez. A művelet közben arra is figyelt, hogy a varázserejű eszközök merre néznek, egymással milyen szöveget zárnak be.

8. Kép: Szentély a hegy mélyén

Tanzániában, a Kilimandzsáró előhegyeiben, egy pare nép lakta vidéken, valahol a hegyek mélyén, szinte éjszakai homályban lapul ez a képen látható szentély. A helyi természeti vallás követői állították fel tiszteletül az isteneknek. Áldozati és imahelyként, illetve oltárként szolgál, melyet időről időre meglátogatnak, hogy adományt helyezzenek el. A tető alatti részre így került a tojás, a bögre, a törött tányér és a kókuszdió, egyéb termések, magvak stb. társaságában.

9. Kép: Agyagedény – kölessörtartó

Ha valaki Ugandában jár, nem ritka, hogy agyagból készült edényekkel, korsó- és fazékfélékkel találkozunk. A képen látható agyagedényt egy Uganda déli részén élő kis népcsoport, a gisuk egy rítushoz használják. Időről időre erjesztett kölesből készült italt készítenek és fogyasztanak a falu közösségi házában, miközben a pálmalevelekkel kibélelt edényt körbeülik, és megbeszélik az elmúlt hét hónap eseményeit, illetve énekelnek, táncolnak. Náluk ez az edény így egyszerre kap hétköznapi és szakrális szerepet: italtároló edény és kellék egy rítushoz.

10. Kép: Etiópiai kereszt

Egy jellegzetes keresztény jelkép jellegzetesen etiópiai változata ez a kereszt. Minden etiópiai háznál megtalálható; tisztelik, és különböző díszes vagy kevésbé díszes formában készítik el. A keresztforma elhelyezkedése, mintája más, mint a nálunk ismerteké. Az istentiszteletek és a hétköznapi vallási élet jól ismert és mindenki által tisztelt tárgya, mely minden családnál – még a kevésbé vallásosaknál is – megtalálható. Szinte nemzeti szimbólummá vált.